

ANMELDELSER

RITA ASTUTI: People of the Sea. Identity and Descent among the Vezo of Madagascar. Cambridge Studies in Social and Cultural Anthropology 95. Cambridge: Cambridge University Press 1995. 188 sider. ISBN 0-521-43350-9. Pris: £30.

Rita Astuti's bog diskuterer forhandlingen af identitet blandt vezo, en gruppe af fiskere, der bor langs Madagaskars vestkyst. Rita Astuti argumenterer for, at vezo-identitet ikke er en iboende og nedarvet tilstand, men snarere en „måde at leve og at handle på“. Alle kan blive vezo, hvis de handler og lever som vezo, det vil sige, hvis de kan svømme, sejle, fiske, bygge kanoer eller har ar på kroppen, der vidner om disse aktiviteter. Kan man fremvise disse egenskaber, regnes man for vezo, og kan man ikke, er man masikoro (nabofolket). Vezo-identitet er derfor situationel: man kan være vezo (fordi man er god til at fiske eller sejle med kano), og samtidig kan man være masikoro (fordi man ikke kan svømme). Vezo'erne „er“, hvad de „gør“. Hvis de udviser vezo-egenskaber, er de „meget vezo“; hvis de holder op med at udvise dem, bliver de langsomt mere og mere masikoro. Vezo'erne er ikke determinerede af deres fortid; kun nuets aktiviteter er relevante for hvem og hvad, de er. Bogens styrke er forfatterens grundige og skarp-sindige beskrivelse af den måde, hvorpå vezo-identitet i hverdagen læres, erhverves, udspiller sig og definerer sig i opposition til andre identiteter (især masikoro). Men det er en skam, at Rita Astuti ikke sætter det ind i en bredere teoretisk diskussion om etnisk identitet. Ved at sætte de performative og situationelle egenskaber ved vezo-identitet op over for oprindelige „normale“ etniske identiteter, kommer vezo'erne til at stå som et unikt tilfælde. Dette på trods af at situationel identitet allerede længe har været debatteret af antropologer og for længst har erstattet ideen om en „oprindelig“ og uforanderlig etnisk identitet.

Bogens anden del omhandler slægtskab og begravelsesritualer. Det interessante ved vezo-slægtskab er, at selvom det er flydende og foranderligt (det er kognativt og skelner ikke

mellem matrilineære og patrilineære slægtninge), så er folk også delt ind i forskellige „arter“ (*raza*), som konstitueres gennem unilineær afstamning. Denne raza-identitet manifesterer sig i døden: folk der tilhører samme raza begraves sammen. Regelen er, at folk begraves blandt deres mors slægtninge (det vil sige tilhører deres mors raza), med mindre faderen har organiseret et ritual, der kaldes *soro*, gennem hvilket den materielle raza overdrager sine rettigheder over kommende børns lig til den paternelle raza. Selvom hver person har 8 bedsteforældre, kan han/hun kun blive begravet med en af dem, og det er derved i døden, at ens raza fastsættes. Denne uforanderlige identitet sameksisterer altså med den ellers så foranderlige og situationelle vezo-identitet. Rita Astuti foreslår, at denne sameksistens er mulig, fordi vezo-identitet kun eksisterer ved at blive praktiseret, mens raza-identiteten fikseres efter døden. Begravelsesritualet skiller livet fra døden på en måde, der forhindrer de to identiteter i at konkurrere med hinanden.

Dette argument er interessant, men ikke helt overbevisende. For det første lykkes det ikke forfatteren at vise, hvorfor vezo-identitet er uforenelig med raza-identitet. Det er måske rigtigt, at den ene er foranderlig og den anden permanent, men folk kan sandsynligvis gøre brug af dem begge på forskellige tidspunkter i forskellige kontekster. Dette er tilmed det argument, forfatteren selv bruger i den første del af bogen, hvor hun diskuterer situationel identitet og samspillet mellem vezo- og masikoro-identiteter. Ud fra den betragtning har man ikke brug for begravelsesritualer for at adskille to identiteter. Det er tilstrækkeligt at leve livet over tid og i mangfoldige kontekster. For det andet foreslår forfatteren, at det afgørende ved vezo'ernes begravelsesritualer er, at de adskiller disse to identiteter ved at adskille livet fra døden. Dog kan man vel sige, at alle begravelsesritualer har som formål at markere skellet mellem eller overgangen fra livet til døden og derved opretholde en vis samfundsorden for de levende – uafhængigt af hvad der samtidig finder sted af identitetsforhandlinger før og efter begravelsesritualerne.

På trods af disse forbehold over for dele af argumentet er Rita Astutis bog særdeles interessant. Især de fine beskrivelser af, hvordan identitet tillæres og udspilles, er værd at stifte bekendtskab med. På trods af en mangelfuld teoretisk ramme er det en fortræffelig etnografi. De klare, omhyggelige og spidsfindig beskrivelser såvel som den indgående forståelse af de sociale processer er nødvendigvis baseret på et langt feltarbejde og et tæt forhold til de folk, bogen omhandler.

Quentin Gausset
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

MARGOT BADRAN: *Feminists, Islam and Nation. Gender and the Making of Modern Egypt*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press 1995. 352 sider, noter, bibliografi, indeks. ISBN 0-691-03706-X. Pris \$25 (pb).

Historikeren Margot Badran har interesseret sig for den tidlige egyptiske feminisme siden 1960'erne og hendes bog, syntesen af de mange års arbejde, bærer i meget høj grad præg af både grundighed og stor indsigt. Den er desuden ikke blot oplysende og lærerig, men også en ren fornøjelse at læse. Ikke mindst fordi den præsenterer læseren for en række kvindeskikkelser som falder ganske langt fra de stereotype billeder vi ofte må lade os nøje med når det drejer sig om kvinder i Mellemøsten.

Margot Badrans bog er et detaljeret historisk studie baseret på en overvældende mængde af forskelligartede kilder: artikler fra aviser og kvindeblade, private breve og dagbøger samt ikke mindst en lang række interviews med især egyptiske aktivister foretaget mellem 1968 og 1990.

Bogen beretter om den egyptiske feminisme fra slutningen af forrige århundrede og til omkring Nassers magtovertagelse i 1952, og den er samtidig en historie om egyptisk nationalisme og om nationalstatens udvikling fortalt gennem kvinderne. Fokus er især på århundredets to første årtier, hvor feminismen ses som tæt forbundet med den nationalistiske kamp for et uafhængigt Egypten.

En af bogens pointer er netop at feminismen ikke blot er en vestlig opfindelse, og Badran viser hvorledes en egyptisk feminisme udviklede sig på egne præmisser, men inden for

en islamisk ramme og i et kontinuerligt *samspil* med den nationalistiske bevægelse.

Badran beskriver hvordan en „feministisk bevidsthed“ udviklede sig blandt borgerskabets kvinder i slutningen af det 19. århundrede og dernæst hvordan den i det 20. århundredes første årtier viste sig som kvinders individuelle engagement i samfundet, primært via et omfattende socialt velgørenhedsarbejde og et ønske og krav om undervisning og uddannelse. Fra midten af 20'erne udviklede den sig til en egentlig eksplicit feministisk politisk organisering og i 1923 grundlagde Huda Sha'rawi sammen med en række andre kvinder Egyptian Feminist Union (EFU). Det er først og fremmest denne organisation og dens frontfigurer som bogen handler om.

Gennemgående figurer er blandt andet Huda Sha'rawi, grundlægger og leder af EFU, Nabawiyah Musa som var pioner på uddannelsesområdet og Saiza Nabarawi, redaktør, skribent og af den lidt yngre generation.

Vi får skildret disse absolut enestående kvinders liv og hører om deres lange kamp for at ændre lovmæssige forhold omkring blandt andet skilsmisse og polygami. Deres kamp for at opnå stemmeret og ikke mindst deres noget mere succesrige kamp for at sikre sig retten til uddannelse og arbejde.

Kvinderne spillede som nævnt en vigtig rolle både i uafhængighedsbevægelsen og i udviklingen af nationalstaten, og de indtog ofte mere radikale standpunkter end de mandlige beslutningstagere og satte spørgsmål ved den udformning som den nye nationalstat fik. Som set så mange andre steder blev kvinderne ringe belønnet for deres indsats. De blev ikke lige borgere efter uafhængigheden i 1922, de forblev uden stemmeret indtil 1956 og deres synspunkter på blandt andet familielovgivningen – et kontroversielt og omdiskuteret emne i de fleste muslimske lande – blev ikke imødekommet.

Badran beskriver også det ofte problematiske samarbejde mellem de egyptiske kvinder og den vestligt dominerede internationale feminisme, som ikke ønskede at tage stilling til (eller afstand fra) den koloniale imperialisme og de ulige magtforhold som bestod længe efter 1922.

Margot Badran giver os alt i alt et detaljeret billede og en god forståelse af den urbane middelklassens og især borgerskabets kvindelige aktivister og deres kamp for rettigheder.